

MARIETA SAFTA

IULIA ELENA NISTOR

FIȘE DE DREPT
CONSTITUȚIONAL
VOLUMUL 1

Ediția a 2-a

CUPRINS

TEMA NR. 1. DREPTUL CONSTITUȚIONAL CA RAMURĂ A DREPTULUI PUBLIC	1
FIȘA NR. 1. Dreptul constituțional ca ramură a dreptului public	2
TEMA NR. 2. RAPORTUL JURIDIC DE DREPT CONSTITUȚIONAL	5
FIȘA NR. 2. Raportul juridic de drept constituțional	6
TEMA NR. 3. IZVOARELE DREPTULUI CONSTITUȚIONAL	8
FIȘA NR. 3. Izvoarele dreptului constituțional	10
TEMA NR. 4. TEORIA CONSTITUȚIEI. CONSTITUȚIE ȘI CONSTITUȚIONALISM. SUPREMAȚIA CONSTITUȚIEI	17
FIȘA NR. 4. Teoria Constituției. Noțiuni generale	18
TEMA NR. 5. TEORIA CONSTITUȚIEI. ADOPTAREA ȘI REVIZUIREA CONSTITUȚIEI. SUSPENDAREA ȘI ABROGAREA	22
FIȘA NR. 5. Adoptarea, suspendarea și abrogarea Constituției	23
FIȘA NR. 6. Revizuirea Constituției României	26
TEMA NR. 6. CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR	32
FIȘA NR. 7. Controlul constituționalității legilor – caracterizare generală	33
TEMA NR. 7. CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR ÎN ROMÂNIA	37
FIȘA NR. 8. Controlul constituționalității legilor în România	38
TEMA NR. 8. DEZVOLTAREA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI	45
FIȘA NR. 9. Dezvoltarea constituțională a României	46

TEMA NR. 9. CETĂȚENIA	50
FIȘA NR. 10. Cetățenia – caracterizare generală	51
FIȘA NR. 11. Dobândirea cetățeniei potrivit Legii nr. 21/1991	54
FIȘA NR. 12. Pierderea cetățeniei potrivit Legii nr. 21/1991	60
TEMA NR. 10. DREPTURI ȘI LIBERTĂȚI FUNDAMENTALE	64
FIȘA NR. 13. Drepturile și libertățile fundamentale	65
TEMA NR. 11. PRINCIPII PRIVITOARE LA DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE FUNDAMENTALE	69
FIȘA NR. 14. Universalitatea și neretroactivitatea	70
FIȘA NR. 15. Principiul egalității	74
FIȘA NR. 16. Accesul liber la justiție	81
FIȘA NR. 17. Caracterul de excepție al restrângerii exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți	90
FIȘA NR. 18. Demnitatea	93
FIȘA NR. 19. Principiul securității juridice	96
TEMA NR. 12. NORME DE PRINCIPIU REFERITOARE LA PROTECȚIA CETĂȚENILOR ROMÂNI ÎN STRĂINĂTATE, A CETĂȚENILOR STRĂINI ȘI A APATRIZILOR ÎN ROMÂNIA	101
FIȘA NR. 20. Protecția cetățenilor români în străinătate și obligațiile lor	102
FIȘA NR. 21. Protecția cetățenilor străini și apatrizilor în România	104
FIȘA NR. 22. Regulile privitoare la extradarea sau expulzarea din România	110
TEMA NR. 13. INVIOLABILITĂȚI	115
FIȘA NR. 23. Dreptul la viață	116
FIȘA NR. 24. Libertatea individuală	122
FIȘA NR. 25. Dreptul la apărare	131
FIȘA NR. 26. Dreptul la libera circulație	135
FIȘA NR. 27. Dreptul la viață intimă, familială și privată	139
FIȘA NR. 28. Inviolabilitatea domiciliului	147

TEMA NR. 14. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE SOCIALE, ECONOMICE ȘI CULTURALE	151
FIȘA NR. 29. Dreptul la învățătură	153
FIȘA NR. 30. Accesul la cultură	160
FIȘA NR. 31. Dreptul la ocrotirea sănătății	164
FIȘA NR. 32. Dreptul la un mediu sănătos	169
FIȘA NR. 33. Dreptul la muncă, protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate	173
FIȘA NR. 34. Dreptul la grevă	180
FIȘA NR. 35. Dreptul de proprietate privată și dreptul la moștenire	182
FIȘA NR. 36. Libertatea economică	187
FIȘA NR. 37. Dreptul la un nivel de trai decent	189
FIȘA NR. 38. Dreptul la căsătorie	192
FIȘA NR. 39. Protecția copiilor și a tinerilor	196
FIȘA NR. 40. Protecția persoanelor cu handicap	202
TEMA NR. 15. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE SOCIAL-POLITICE	207
FIȘA NR. 41. Secretul corespondenței	208
FIȘA NR. 42. Libertatea conștiinței	215
FIȘA NR. 43. Libertatea de exprimare	223
FIȘA NR. 44. Dreptul la informație	228
FIȘA NR. 45. Libertatea întrunirilor	231
FIȘA NR. 46. Dreptul de asociere	234
TEMA NR. 16. DREPTURILE EXCLUSIV POLITICE	237
FIȘA NR. 47. Dreptul de vot	238
FIȘA NR. 48. Dreptul de a fi ales	247
FIȘA NR. 49. Dreptul de a fi ales în parlamentul european	252
TEMA NR. 17. DREPTURILE GARANȚII	254
FIȘA NR. 50. Dreptul de petiționare	255
FIȘA NR. 51. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică	257

TEMA NR. 18. ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR	262
FIȘA NR. 52. Îndatoririle fundamentale	263
TEMA NR. 19. GARANȚII DE ORDIN INSTITUȚIONAL PENTRU REALIZAREA DREPTURILOR FUNDAMENTALE	266
FIȘA NR. 53. Avocatul Poporului	267
FIȘA NR. 54. Avocatul Poporului în raporturile cu Curtea Constituțională	271
FIȘA NR. 55. Dialogul instanțelor de jurisdicție constituțională	273
FIȘA NR. 56	279
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ	283

TEMA NR. 1

DREPTUL CONSTITUȚIONAL
CA RAMURĂ A DREPTULUI PUBLIC

OBIECTIVE SPECIFICE

După parcurgerea capitolului studenții vor fi în măsură:

să definească conceptul de normă juridică;

să caracterizeze structura internă și structura externă a normei juridice;

să definească conceptul de instituție juridică;

să definească conceptul de ramură de drept;

să definească dreptul constituțional ca ramură a dreptului public;

să caracterizeze obiectul dreptului constituțional;

să prezinte specificul normelor de drept constituțional;

să arate locul dreptului constituțional în cadrul sistemului dreptului.

FIȘA NR. 1

DREPTUL CONSTITUȚIONAL CA RAMURĂ A DREPTULUI PUBLIC

I. NOȚIUNI

1. Normă juridică – instituția juridică – ramura de drept

Norma juridică

regulă de conduită generală, impersonală, obligatorie, instituită sau acceptată de stat, a cărei îndeplinire se realizează voluntar, iar la nevoie prin intervenția forței de constrângere a statului.

Instituția juridică

totalitatea normelor juridice care reglementează o anumită categorie de relații sociale, generând astfel o categorie aparte de raporturi juridice.

Ramura de drept

o grupare mai mare de norme juridice, precum și mai multe instituții juridice legate între ele prin obiectul lor comun, prin principii comune și prin unitatea de metodă folosită în reglementarea acelor relații sociale.

Observații:

În privința normelor juridice distingem între:

- **Structura internă:** elementele intrinseci, de logică, ce compun norma: ipoteza, dispoziția și sancțiunea.
- **Structura externă** (tehnic-legislativă): forma pe care trebuie să o îmbrace norma juridică: articole, paragrafe, alineate.

În privința ramurilor dreptului distingem între:

- drept public;
- drept privat.

2. Dreptul constituțional – specific/locul în cadrul sistemului dreptului

ca ramură de drept

- totalitatea normelor și instituțiilor juridice care au ca obiect reglementarea raporturilor sociale care iau naștere în procesul exercitării puterii publice;

ca factor structurant al sistemului de drept

- ramură conducătoare pentru celelalte ramuri ale dreptului; acestea au sorgintea în principiile constituționale.

II. TEME DE ANALIZĂ ȘI DEZBATERE

1. Selectați din coloana alăturată termenii care desemnează trăsături ale normei juridice:

- generală;
- imprescriptibilă;
- personală;
- impersonală;
- facultativă;
- respectată în mod voluntar;
- individuală;
- instituită sau acceptată de către stat.

2. Identificați elementele de structură internă ale:

- art. 76 alin. (1) și (2) din Constituție – *Adoptarea legilor și hotărârilor*;
- art. 95 alin. (1) din Constituție – *Suspendarea Președintelui*;
- art. 151 alin. (1) din Constituție – *Procedura de revizuire*.

Dezbateri – specificul elementelor de structură în cazul normelor de drept constituțional.

3. Identificați cel puțin trei deosebiri între norma de drept constituțional și norma de drept civil.

4. *Dezbateri* pornind de la afirmația „Regulile sunt norme juridice dacă reprezintă condiția însăși a menținerii vieții sociale”, D.C. DĂNIȘOR, *Juridicizarea regulilor, principiilor, politicului și politicilor*, în *In Honorem Ioan Muraru. Despre Constituție în Mileniul III*, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 83.

5. Caracterizați obiectul dreptului constituțional.

6. Arătați care ramuri de drept aparțin dreptului public și care aparțin dreptului privat: drept financiar-fiscal, drept civil, drept penal, drept administrativ, drept comercial, drept internațional privat, drept internațional public, drept muncii, drept constituțional, drept procesual penal, drept procesual civil.

7. Comentați afirmația potrivit căreia dreptul constituțional este „ramură conducătoare pentru celelalte ramuri ale dreptului”.
8. Explicați fenomenul de „internaționalizare a dreptului constituțional”.
9. Ipoteza nomei juridice:
 - a. stabilește consecințele nerespectării conduitei prescrise de normă;
 - b. stabilește condițiile și împrejurările în care intră în acțiune dispoziția sau sancțiunea normelor juridice;
 - c. stabilește conduita părților, adică acțiunea sau inacțiunea pe care subiectele trebuie să o îndeplinească.
10. Dispoziția nomei juridice:
 - a. stabilește consecințele nerespectării conduitei prescrise de normă;
 - b. stabilește condițiile și împrejurările în care intră în acțiune dispoziția sau sancțiunea normelor juridice;
 - c. stabilește conduita părților, adică acțiunea sau inacțiunea pe care subiectele trebuie să o îndeplinească.

III. BIBLIOGRAFIE

1. Constituția României;
2. M. SAFTA, *Drept constituțional și instituții politice, Vol. I – Teoria generală a dreptului constituțional. Drepturi și libertăți*, ed. a VII-a revizuită, Ed. Hamangiu, București, 2021;
3. D.C. DĂNIȘOR, *Juridicizarea regulilor, principiilor, politicului și politicilor*, în *In Honorem Ioan Muraru. Despre Constituție în Mileniul III*, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 73-106;
4. Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

TEMA NR. 2

RAPORTUL JURIDIC DE DREPT
CONSTITUȚIONAL

OBIECTIVE SPECIFICE

După parcurgerea capitolului studenții vor fi în măsură:

să definească raportul juridic de drept constituțional;

să arate care este specificul raportului juridic de drept constituțional;

să caracterizeze subiectele raportului juridic de drept constituțional;

să caracterizeze conținutul raportului juridic de drept constituțional;

să caracterizeze obiectul raportului juridic de drept constituțional.

FIȘA NR. 2

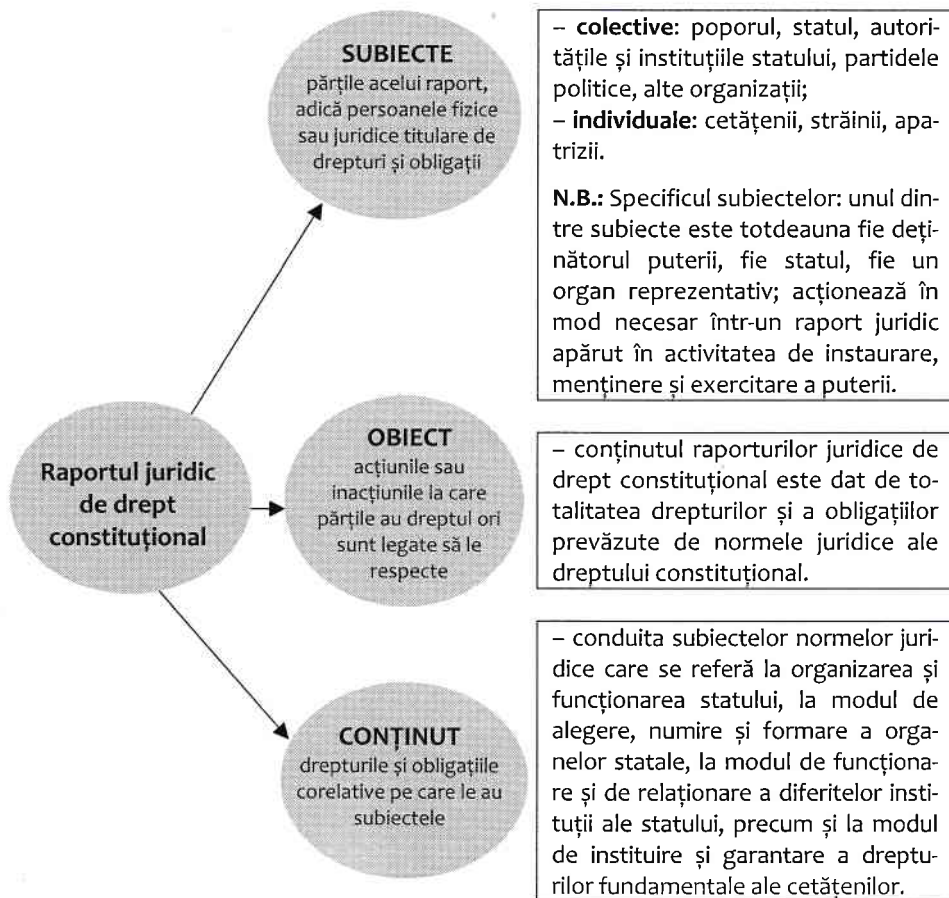
RAPORTUL JURIDIC DE DREPT CONSTITUȚIONAL

I. NOȚIUNI

1. Specific

- raport fundamental;
- privește acele relații sociale referitoare la fenomenul puterii de stat;
- unul dintre subiecte este statul sau o altă autoritate a statului;
- dubla natură juridică.

2. Elemente

II. TEME DE ANALIZĂ ȘI DEZBATERE

1. Caracterizați raportul juridic de drept constituțional:

Raportul juridic
de drept
constituțional

—
.....;

—
.....;

—
.....;

—
.....;

—
.....;

—
.....;

2. Explicați specificul de „raport fundamental” al raportului juridic de drept constituțional.
3. Explicați în ce constă dubla natură juridică a raportului juridic de drept constituțional.
4. Identificați și realizați câte o fișă de lucru în care să enumerați articolele din Constituție care se referă expres la:
 - a) subiecte colective de drept constituțional;
 - b) subiecte individuale de drept constituțional.
 Precizați în dreptul numărului articolului (alineatului) identificat subiectul colectiv/individual, după caz, la care se referă.

III. BIBLIOGRAFIE

1. Constituția României;
2. M. SAFTA, *Drept constituțional și instituții politice, Vol. I – Teoria generală a dreptului constituțional. Drepturi și libertăți*, ed. a VII-a revizuită, Ed. Hamangiu, București, 2021.

TEMA NR. 3

IZVOARELE DREPTULUI
CONSTITUȚIONAL

OBIECTIVE SPECIFICE

După parcurgerea capitolului studenții vor fi în măsură:

să explice conceptul de izvor de drept;

să caracterizeze actul normativ ca izvor al dreptului constituțional;

să caracterizeze legea în raport cu criteriile material și formal;

să caracterizeze decretul-lege în raport cu criteriile material și formal;

să caracterizeze hotărârile Parlamentului în raport cu criteriile material și formal;

să caracterizeze ordonanțele guvernamentale în raport cu criteriile material și formal;

să caracterizeze decretul în raport cu criteriile material și formal;

să caracterizeze actele normative internaționale ca izvoare ale dreptului constituțional;

să enunțe și să explice regulile instituite de art. 11 din Constituție în privința raporturilor dintre dreptul internațional și dreptul intern;

să enunțe și să explice regulile instituite de art. 20 din Constituție în privința raportului dintre tratatele internaționale în materia drepturilor omului la care România este parte și Constituție, respectiv legile interne;

să enunțe și să explice regulile instituite de art. 148 din Constituție în privința raportului dintre reglementările Uniunii Europene și Constituție, respectiv legile interne;

să definească noțiunea de obicei (cutumă) din punct de vedere juridic;

să definească noțiunea de jurisprudență;

să explice rolul jurisprudenței Curții Constituționale a României ca izvor al dreptului constituțional.

FIȘA NR. 3

IZVOARELE DREPTULUI CONSTITUȚIONAL

I. NOȚIUNI

1. Concept

- **Sursele materiale ale dreptului** – ansamblul factorilor și condițiilor de configurare, de determinare a dreptului;
- **Sursele formale ale dreptului** – forma pe care o îmbracă norma juridică elaborată de un anumit factor competent al puterii.

2. Clasificare

la nivel național

- **actul juridic:** Constituția, legile organice și ordinare, hotărârile Parlamentului, decretul-lege, ordonanțele și ordonanțele de urgență ale Guvernului, decretele Președintelui;
- **jurisprudența:** Curtea Constituțională;
- **cutuma/obiceiul.**

la nivel internațional

- **actul juridic:** tratate, convenții internaționale la care România este parte;
- **jurisprudența:**
 - Curtea Europeană a Drepturilor Omului;
 - Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

3. Raporturile dintre planul intern și cel internațional

3.1. Temei constituțional

Articolul 11. Dreptul internațional și dreptul intern

- (1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.
- (2) Tratatul ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.
- (3) În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.